

Yerel Kalkınmada Bir Araç Olarak Festivaller: Munzur Kültür ve Doğa Festivali

Gizem Özgürel¹

Ruhan Alan²

Zekeriya Bingöl¹

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Marmaris Turizm MYO, Marmaris-Muğla

2 Tunceli Üniversitesi, Pertek Sakine Genç MYO, Pertek-Tunceli

* Sorumlu Yazar:

Email: gizemozgurel@mu.edu.tr

Geliş Tarihi: 15 Kasım 2015

Kabul Tarihi: 25 Aralık 2015

Özet

Kalkınma hamlelerinde arzulanan seviyelere ulaşamamış alanlarda; yörenin sahip olduğu doğal, tarihi, kültürel değerlerin tanıtılması ve turizm faaliyetlerinin geliştirilmesinde festivaller önemli bir araç olarak görülmektedir. Festivaller; belirli gün ve tarihlerde kutlanarak gelenekselleştirilmiş, yapıldığı yöreyle bütünleşmiş etkinliklerdir. Yerelde düzenlenen festivaller; yöreye gelen turist sayısının artmasına, yörenin sosyal, kültürel ve ekonomik olarak kalkınmasına, toplumsal barışa, yöre imajının güçlendirilmesine ve yöre tanıtımına katkı sağlamak gibi birçok rolü üstlenmektedir. 2000 yılından bu yana Tunceli ilinde düzenlenen, ildeki en geniş ve en kapsamlı etkinlik "Munzur Kültür ve Doğa Festivali"dir. Çalışmada yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde turizm sektörünün önemini ortaya koymaya yönelik bir çerçeve çizilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yöredeki turizm işletmesi yöneticilerinin; ildeki turizm faaliyetlerinin "Munzur Kültür ve Doğa Festivali" başta olmak üzere yöreye katkısı ve il turizminin geliştirilmesine yönelik görüş ve önerileri tespit edilmiştir. Tunceli ilindeki Turizm İşletme Belgeli ve Belediye Belgeli toplam 17 işletme (4 Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisi, 3 Belediye Belgeli Konaklama Tesisi ve 10 Belediye Belgeli Yeme-İçme Tesisi) yöneticisi ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği vasıtasıyla konuya ilişkin gereksinim duyulan veriler derlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Festival, Kalkınma, Yerel Kalkınma, Munzur Doğa ve Kültür Festivali

The Festivals in Local Development: Munzur Culture and Nature Festival

Abstract

Festivals are important factors for areas which have not reached the desired level of development to introduce their natural and cultural values. Festivals are geographically integrated events which have been traditionalized by celebrating on special days and important dates. Festivals which are celebrated in areas play many important roles like promoting the area, increasing the number of tourists, developing social, cultural and economic level, providing social peace, strengthening image of region etc. "Munzur Culture and Nature Festival" which have been held in Tunceli since 2000 is the widest ranging festival in Tunceli. In this study, it is aimed to frame the importance of tourism on implementing the local development. Thereby, tourism administrators' views and suggestions on Tunceli's tourism development and contributions of tourism events in Tunceli such as "Munzur Culture and Nature Festival" are determined. Administrators of seventeen food and beverage establishments (Four hotels certificated by Ministry of Tourism, three hotels certificated by municipality, ten food and beverage establishments) have been interviewed by using semi-structured interview technique to collect necessary data.

Key Words: Festival, Development, Local Development, Munzur Culture and Nature Festival

GİRİŞ

Küreselleşme süreci tüm hızıyla yaşanırken, değişen dünya düzeniyle birlikte ülkelerin izledikleri kalkınma politikaları ve akabinde gerçekleştirdikleri kalkınma hamleleri de ulusal ölçekten, yerel ölçeye doğru bir değişim göstermektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde kalkınma anlayışı ulusal kalkınmadan yerel kalkınmaya doğru bir dönüşüm içerisindedir. Kalkınmanın ulusal ölçekten yerel ölçeye kaymasına sebep olarak uluslararası rekabetin kentler arası rekabete dönüşmesi gösterilebilir. Her bir yerel alanın taşıdığı farklı özelliklerin ön plana çıkarılması ve sahip olduğu yerel kaynakların etkin kullanımı ile yerel alanlar; bölgesel, ulusal veya uluslararası ölçekte rekabet etme şansı bulabilmektedir. Dünyada turizmin gelişmesi için gerekli arz kaynaklarına sahip olan birçok ülkenin yerel ekonomik kalkınmada turizmi öncü sektör olarak seçtiği görülmektedir. Turizm özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan yörelerde; hem altyapı ve

üstyapı çalışmalarının destekleyicisi, hem de yeni ekonomik düzenin lokomotif olabilecek potansiyel taşımaktadır [22].

Kalkınma hamlelerinde arzulanan seviyelere ulaşamamış alanlarda; yörenin sahip olduğu doğal, tarihi, kültürel değerlerin tanıtılması ve turizm faaliyetlerinin geliştirilmesinde festivaller önemli bir araç olarak görülmekte ve yerel turizmin gelişmesinde etkin bir rol oynamaktadırlar.

Festivaller; ziyaretçilerine, hiç tanımadıkları bir yöreyi görme, farklı bir kültürü öğrenme ve yaşam tarzları farklı olan insanlarla bir araya gelme fırsatları vererek, yerel turizmin gelişmesine önemli düzeyde hizmet etmektedirler [14]. Festival boyunca; yöreye gelen ziyaretçilerin artması, bu ziyaretler vasıtasıyla yörenin tanıtımının yapılması, yöre imajının güçlendirilmesi, toplumsal huzur ve barış açısından katkılar sunması, ziyaretçilerin yaptıkları harcamalar sonucunda elde edilen gelir gibi birçok unsur ise yerel kalkınmayı desteklemektedir.

Çalışmanın temel amacı, yerel kalkınmada turizmin önemini ortaya koymaktır. Çalışmada; Tunceli ilindeki turizm işletmesi yöneticilerinin (Turizm İşletme Belgeli ve Belediye Belgeli İşletmelerin) ilin kalkınmasında turizm yönelik görüşlerinin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmış ve yöre turizminin gelişiminde Munzur Kültür ve Doğa Festivali'nin bir araç olarak yöre kalkınmasındaki önemini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Çalışmada; yerel kalkınma kavramı analiz edilmiş, yerel kalkınmada turizm, festivallerin yeri ve önemi ile yerel kalkınmaya olası etkileri incelenmiştir. Çalışmanın devamında Munzur Kültür ve Doğa Festivali, araştırma bulgu ve yorumlarına yer verilmiş, son olarak sonuç ve önerilere değinilmiştir.

YEREL KALKINMA

Yerel kalkınmanın tanımlanmasının yapılabilmesi için "yerel" kavramını tanımlamak yerinde olacaktır. "Yerel" sözlük anlamıyla yöresel anlamına gelmektedir. "Yerel hem içinde yaşayanların yaşamları için bir çevre oluşturması, hem de orada yaşayanların kapasitelerinin belirlenmiş olması bakımından önem kazanmaktadır" [24]. Yerel kalkınma tanımında bulunan "yerel" ifadesinin kapsadığı alan Dünya Bankası'nın yaptığı tanımlamada şu şekilde ifade edilmektedir [2] "Yerel olarak değerlendirilecek alanlar; metropol olmayan kentsel alanlar, kırsal niteliği ağır basan kentsel alanlar, kasabalar ve köylerdir". Ulusal kalkınmanın alt basamağını bölgesel kalkınma, bölgesel kalkınmanın bir alt basamağını ise yerel kalkınma oluşturmaktadır. Yerel kalkınma için yapılan tanımlamalarda ifade edilen yerel kavramı; en geniş alan ve en üst basamak olarak ili kapsamaktadır.

Yerel kalkınma yaklaşımı; yerel dinamiklerin hareketlere geçirilerek, yerel toplulukların fiziki, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak gelişimini sağlamayı hedefleyen [9], yerel aktörlerin tümünün karar süreçlerine katıldığı, aşağıdan yukarıya doğru bir kalkınma anlayışıdır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO-International Labour Organization)'ne göre yerel kalkınma; yerel kaynakları ve rekabet avantajını kullanarak belirli bir yörede kamu ve özel sektörleri arasında ortaklık ve işbirliği faaliyetlerini destekleyen, genel bir kalkınma stratejisinin ortak şekilde oluşumu ve uygulamasına imkan tanıyan, uygun bir iş ortamının yaratılması ve ekonomik aktivitelerin desteklenmesi gibi önemli hedefleri olan katılımcı bir kalkınma sürecidir [7]. Yerel kalkınmaya kısaca yerelde yürütülen ekonomik ve sosyal gelişim politika uygulamaları da denilebilir [20].

Yerel kalkınma sürdürülebilir, sağlıklı ve dengeli bir kalkınma anlayışının oluşturulmasında, toplumsal refah ve huzur ortamının yaratılmasında, altyapının geliştirilmesinde, kalkınmanın sosyal, kültürel ve ekonomik olarak gerçekleştirilmesinde, yöredeki yaşam kalitesinin artırılmasında, yerel toplulukların kendi sorunlarını çözmeye ve yönetsel becerilerini geliştirmede, yöre ekonomisine yeni sektörlerin katılımının sağlanmasında önemli rol oynayabilmektedir.

YEREL KALKINMADA TURİZM

Ulusların karşılaştırmalı üstünlüğünden şehirlerin karşılaştırmalı üstünlüğüne dönüşümün yaşandığı günümüzde ülkeler ekonomik kalkınma hamlelerini gerçekleştirebilmek için yerel unsurlarını en verimli şekilde değerlendirme çabası içerisine girmişlerdir. Kalkınma için yerel kaynakların en akılcı biçimde kullanılarak yerel ekonomik canlanmanın

sağlanması temel hedef olmuştur. Yörenin kalkınma çabalarında; sahip olduğu varlıkların ve kalkınmasına engel teşkil eden unsurların tespit edilmesi ve bu envanterler ışığında geliştirilecek sektörün doğru seçimi kalkınma için önem arz etmektedir.

Yerel kalkınmanın sağlanmasında itici sektörlerden biri olan turizm bir yandan kalkınmayı hedeflerken diğer yandan da tarihi ve kültürel alanların korunması ve restore edilmesi, çekiciliği olan ekolojik alanların korunmasını hedefleyip kültürel zenginliklere dikkat çekerek kültürel geçmişe olan ilgiyi de artırmaktadır [20]. Dolayısıyla turizm potansiyeline sahip kalkınma çabası içerisindeki yörelerde turizmin öncü sektör olarak geliştirilmesi, sektörün yarattığı sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel kazanımlardan dolayı önemlidir.

Tarım ve sanayi faaliyetleri açısından yeterli kaynak ve gelişme olanaklarına sahip olmayan ancak; zengin turizm potansiyeline sahip alanlar teşvik edici, destekleyici, planlı ve etkin bir turizm politikası uygulaması ile kalkındırılabilir ve turizm sektörünün gelişmesi ile kalkınma arasındaki doğru yönlü ilişkinin bir sonucu olarak yerel kalkınma sağlanabilir [5], [2].

Yerel kalkınma ve turizm ilişkisi; turizm ve çevre yoluyla ekonomiye katkıda bulunma, gelişmede eşitlik sağlama; sektörler ve bireyler arasında gelişme sağlarken, kültürel, doğal ve fiziki çevreye saygılı olma; yerel halkın yaşam standardını geliştirme turistlere en üst düzeyde hizmet sunarken, yerel halkın ihtiyaçlarını da gözardı etmeme gibi sürdürülebilir turizm stratejilerini yansıtmaktadır [15].

Sonuç olarak, turizmin kaynak koruma ve sürdürülebilir kullanım anlayışı içinde, akılcı yönetilmesi durumunda yerel kalkınmanın önemli araçlarından biri olması mümkündür. Ancak; bir yörede yerel kalkınmadan bahsedilebilmesi için yerellik, yani yöresel ürünlerin turizm gelişimine dahil edilmesi ve yerel halkın turistik işletmelerde istihdamı gereklidir. Yerel kaynakların girdi olarak kullanılmadığı bir turizm gelişiminde, ekonomik kalkınmadan söz edilebilir ancak bir yerel kalkınma olarak algılanmamalıdır [20].

FESTİVALLERİN TURİZMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

İlgili alan yazında festivaller kültür turizmi kapsamında, kültür turizminin bir çeşidi olarak etkinlik turizmi kapsamında ya da doğrudan festival turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Festival kelimesi Latince "festivitas" kelimesinden türetilmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde festival; "dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı veya niteliği programla belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterisi" olarak tanımlanmıştır. Bir başka ifadeyle; dönemi, yapıldığı çevre, konusu, katılanların sayısı gibi nitelikleri belli bir programla belirtilen özel önemi olan sanat, kültür, bilim, ekonomik faaliyet, ürün, dönem veya belli bir temaya yönelik olarak düzenlenen, tek seferlik veya belli aralıklarla tekrarlanan gösteri ve etkinlikler dizisine "festival" denir [6]. Festivaller; belirli gün ve tarihlerde kutlanarak gelenekleştirilmiş, yapıldığı yöreyle bütünleşmiş etkinliklerdir. Temalı ve halka açık kutlamalar olan festivalleri genel manasıyla birer etkinlik olarak değerlendirebiliriz. Bu açıdan bakıldığında etkinliklerin genel özelliklerinin çoğunu festivallerin birer özelliği olarak da sayabiliriz. Etkinlik özellikleri ve buna bağlı olarak da festivallerin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Halka açıktır,
- Temel amacı kutlama veya belli bir temanın sergilenmesidir,
- Yılda bir veya daha seyrek olarak gerçekleşmektedir,
- Başlangıç ve bitiş tarihleri önceden belirlenmektedir,
- Program bir yada birden fazla aktiviteden oluşmaktadır,
- Çoğunlukla soyuttur ve
- Bu doğrultuda etkinliğe fiili katılım deneyimi insanların ilgisini çeken en önemli nedendir [11].

Festivaller, dünyada ve Türkiye’de kültürel ve sanatsal faaliyetler, fuarlar, alışveriş, sergiler, spor olayları gibi düzenlenen etkinlikler olarak karşımıza çıkmaktadır [19]. Festivallerde bir yere özgü bilgi birikimi yeniden üretilir ve bir alanı diğer alanlardan farklı kılan tarih, kültürel miras ve sosyal yapılar devam ettirilir [23].

Festivaller gibi etkinlikler gerçekleştirildikleri yörelere çeşitli faydalar sağlamaktadır. Genel olarak bu faydalar; turizm sezonunun uzatılması, turizmin çeşitlendirilmesi, yöre çekiciliğinin ve farkındalığının artırılması, mevcut altyapı ve üstyapının geliştirilmesi, yenilenmesi ya da yeni yatırımları teşvik etmesi, yöre imajının güçlendirilmesi biçiminde ortaya çıkabilmektedir. Turizm işletmeleri açısından ise; festivaller turist çeken ve işletmeler için talep yaratan etkinliklerdir [21].

Festivallerin Yerel Kalkınmaya Olası Etkileri

Festivaller günümüzde yerel yönetimler tarafından yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilmekte olup her yıl mevcut festivallere yenileri de eklenmektedir. Festivaller aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın desteklediği ve ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte kültürleri tanıma ve tanıtmının, barış ve toplumsal huzura katkı sağlamanın başarı anahtarları olarak görülmektedir.

Düzenlenen festivallerin yöre kalkınmasına katkılar sağlayabilmesi için festival düzenlemesinde bazı önemli noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlar:

- Yöredeki kilit organizasyonları ve kişileri tanımlamaya ve bunların katkılarının sürekliliğini sağlamaya yönelik stratejilerin geliştirilmesi,
- Gerçekçi, kısa ve uzun vadeli hedeflerin belirlenmesi ve bunların sağlanmasına yönelik stratejik planların yapılması,
- Ziyaretçilere yönelik araştırmalar yapılarak eksiklerin tespit edilmesi ve ziyaretçi memnuniyetinin takip edilmesi,
- Festivali organize edenler: gönüllüleri, yönetim heyetinde olan kişileri ve ücretli çalışacak kişileri görevlendirme, eğitime ve ödüllendirmeye yönelik insan kaynaklarını geliştirme stratejilerinin uygulanması,
- Gerçekçi bütçe ve finansal hedeflerin belirlenmesi olarak ifade edilmektedir [3].
- Kırsal alanlarda düzenlenen festivallerin yöre kalkınmasına ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkileri olmaktadır. Bu etkiler aşağıda başlıklar altında incelenmiştir.

Festivallerin Ekonomik Etkileri

Festivallerin genel olarak ekonomik etkileri üç farklı kaynaktan ortaya çıkmaktadır. Bunlar; festivale katılan ziyaretçiler tarafından yapılan harcamalar, festival nedeniyle gerçekleşen yatırım harcamaları ve festivalin gerçekleştirilmesi ile ilişkili düzenleyiciler tarafından yapılan harcamalardır [16].

Festivaller; yerel halkın ve yerel işletmelerin turizm bağlantısıyla gelir elde etmeleri için önemli bir kanal oluş-

turmaktadır [1]. Festival etkinliğinin katılımcıları; yöreye gelebilmek için yararlandıkları ulaşım hizmetlerine, yöredeki konaklama işletmelerine, festival boyunca yiyecek-içecek işletmelerine ve diğer gereksinim ve ihtiyaçları için birçok farklı işletmeye mal ve hizmetlerin karşılığı olarak bedel ödemektedirler. Gerek konuklar gerekse izleyicilerin festivale katılımlarına bağlı yapılan bu harcamalar yöre için kısa süreli ama katılımcı sayısına bağlı, göreceli olarak yüksek düzeyli gelir imkanı oluşturmaktadır.

Festival etkinlikleri yöredeki ekonomik canlanmaya bağlı olarak istihdam üzerinde de olumlu etkiler meydana getirmektedir. Festival nedeniyle gerçekleşen yatırım harcamaları ise yöre ekonomisine katkı sağlayan bir diğer kalemi oluşturmaktadır. Ayrıca festivalin gerçekleştirilmesi için yapılan düzenlemeler; sergi ya da konser alanlarının düzenlenmesi, resimlerin sergilenmesi için galerin hazırlanması gibi faaliyetler de yeni hizmetlerin üretilmesini beraberinde getirmektedir. Festivaller nedeniyle ek hizmetlerin üretimi sırasında birçok kişi ve kuruluş, yeni mal ve hizmetler üretme ve ilave para kazanma yoluyla, ekonominin canlanmasına katkı sağlayabilmektedir [4]. Ayrıca; festival boyunca yapılan harcamalar yöreye gelir artışı sağladığı için kamunun dikkatini çekmekte ve kamu yatırımlarını doğal olarak bu yörelere yöneltmektedir [17]. Kamu yatırımlarının yöreye çekilmesi ise; domino etkisi yaratma potansiyeli taşımakta ve yatırımcılar/girişimciler üzerinde uyarıcı etkiler oluşturarak girişimlerin de yöreye çekilebilmesinde bir fırsat yaratabilmektedir. Yukarıda ifade edilen tüm bu ekonomik etkilerinden dolayı festivaller az gelişmiş ve gelişmekte olan yörelerde kalkınma için bir araç olarak kullanılmaktadır [10].

Ancak festivallerin düzenlendiği yörelerde; festivale bağlı olarak ortaya çıkabilen bazı ekonomik olumsuzluklar da gelişebilmektedir. Bu olumsuzluklar; yörede enflasyonist fiyatların gelişmesi, çıkar gruplarının durumu suistimal etmeleri, fırsat maliyeti gibi istenmeyen durumlardır.

Festivallerin Sosyo-Kültürel Etkileri

Festivaller sadece bir ekonomik faaliyet olmayıp, sosyal ve kültürel yönleri ile toplumu ve sosyal yapıyı etkileyebilen etkinliklerdir. Bu yüzden festivallerin etkilerini değerlendirirken, sosyal ve kültürel yansımalar gibi konuların irdelenmesi de önem arz etmektedir.

Toplumların yaşam biçimlerini belirleyen öyküler, destanlar, kuşaktan kuşağa, dilden dile aktarılan ve kültürel zenginliğin temelini oluşturan somut olmayan kültürel mirasın tanıtılması için de önemli bir araç olan festivaller; toplumların kültürlerini ve kendine özgü değerlerini yansıtmakta, festival için yöreye gelen farklı kültürlerden turistlerle ortak bir deneyim yaşanması için ortamlar oluşturmaktadır. Yerel halkta farkındalık yaratılmasında, yerel halkın kültürlerine ve değerlerine bağlılık hissi oluşturulmasında ve sahip oldukları kültürel değerleriyle gurur duymalarında festivaller büyük bir öneme sahiptir. Toplumda oluşan kültürel bilinç; hem var olan, hem de unutulmaya yüz tutmuş geleneklere sahip çıkılmasını sağlamaktadır [18].

Festivallere gönüllü katılımın, yerel demokrasiyi geliştirdiği, toplumların tecrübe kazanarak kendilerine olan güvenini artırdığı ve sosyal destek ve yardımlaşmayı geliştirdiği ifade edilmektedir. Festivallerde yerel halk turizm işletmelerinde çalışmakta veya gönüllü olmaktadır. Başka bir ifadeyle bizzat kendileri festival için bir kaynak görevi üstlenmektedir [12]. Festivaller yönetsel becerileri geliştirerek, yerel yönetimlerin hesap verebilirliğini artırarak, kamu-özel

teşebbüsün koordinasyonunu sağlayarak ve festivalden elde edilen gelirlerin yöreye yatırım olarak harcamasına fırsat vererek toplumun gelişimine de büyük katkıda bulunmaktadır [4], [3]. Ayrıca, festival için yöreye gelen turistlerin kalış sürelerini uzatmaları, festival dönemi dışında yöreyi tekrar ziyaret etmeleri veya yöreyi başkalarına tavsiye etmeleri de yöre için ek kazanımlar oluşturmaktadır. Festivallerin olumlu sosyo-kültürel etkilerinin yanında normal iş süreçlerinin kesintiye uğraması, yaşam biçimlerinde bozulma, kültürel yapının zedelenmesi, kişisel ve özel değerlerin ticarileşmesi gibi olumsuz sosyo-kültürel etkileri de bulunmaktadır [8].

Festivallerin Çevresel Etkileri

Festivaller ev sahibi çevrenin eşsiz özelliklerini sergilemek için mükemmel bir yoldur. Ancak, ev sahibi çevrenin büyük bir hassasiyet ve dikkatle bu özellikleri korumak için önlemler alması gerekebilir [1]. Festivaller; fiziksel çevrenin görsel olarak güzelleştirilmesi, altyapı sisteminin miras olarak kalması, ulaşım ve iletişim sistemlerinin geliştirilmesi, kentsel dönüşüm ve yenilenme imkanı yaratması, çevre konusundan bilinçlenme gibi olumlu çevresel etkiler sağlamaktadır [17].

Festivallerin çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkiler ise; yörede trafik sorunları, çevre kirliliğine yol açan atıklar, gürültü kirliliği, kaba davranışlar, artan suç oranları ve çevredeki yapılara zarar verilmesi gibi istenmeyen durumlara yol açması sayılabilir.

Sonuç olarak; festivallerin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin yöre kalkınmasına katkı sağlayabilmesi için sürdürülebilirlik ekseninde turizm planlamalarının ve düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir.

MUNZUR DOĞA VE KÜLTÜR FESTİVALİ

Fırat Kalkınma Ajansı Tunceli Yatırım Destek Ofisi tarafından hazırlanan "Tunceli Yatırım Fırsatları Kitapçığı"nda ilde özellikle hayvancılık, turizm ve inşaat sektörleri yatırımcılar için cazip sektörler olarak belirlenmiştir [13]. Ayrıca T.C. Kalkınma Bakanlığı nezdinde yürütülen DAP (Doğu Anadolu Projesi) Bölgesi Üniversitelerince Önerilen Kalkınma Projeleri Çalıştay'ında Tunceli ilinde geliştirilmesi gereken 3 sektörden biri (tarım ve hayvancılık, enerji ve turizm) olarak turizm belirlenmiştir [27].

İlde yapılan en kapsamlı ve en geniş katılımlı etkinlik Munzur Kültür ve Doğa Festivali'dir. Tunceli Belediyesi tarafından ilk kez 28-30 Temmuz 2000 tarihinde düzenlenmiştir. Festivalde; fotoğraf sergisi, halk oyunları gösterisi, halk müziği konserleri, film gösterisi, kent gezisi, panel, söyleşi ve edebiyatçıların imza günleri gibi çok geniş bir kesimin ilgisini çeken etkinlikler festival programı içerisinde yer almaktadır. Festivale hem yöre halkı ve çevre illerden katılım olmakta, hem de gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında yaşayan Tuncelililer tarafından yoğun katılım gerçekleşmektedir. Kentin sosyal ve kültürel yaşamına çok olumlu bir katkı sağlayan festival, il turizmini de canlandırmaktadır [28]. 7-8-9 Ağustos 2015 tarihlerinde düzenlenmesi planlanan 15. Munzur Kültür ve Doğa Festivali Suruç'ta hayatını kaybedenler anısına saygı nedeniyle iptal edilmiş, 31.07.2015 tarihinde Belediye web sayfasından duyurulmuştur [26].

ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLARI

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmada, kalkınma hamlelerini arzulanan seviyeye ulaşılamamış Tunceli ilinde yer alan turizm işletme ve belediye belgeli tesis yöneticilerinin Tunceli ilinin kalkınmasında turizme yönelik görüşlerini tespit etmek ve yöre turizminin gelişiminde Munzur Kültür ve Doğa Festivali'nin önemini ortaya koymak amaçlanmıştır. İlde 14 yıldır düzenlenen Munzur Kültür ve Doğa Festivali aracılığıyla sağlanan kısa süreli turizm hareketliliği yöredeki en kapsamlı ve en geniş katılımlı harekettir. Çalışma hem Munzur Doğa ve Kültür Festivali hakkında, hem de ildeki turizm işletmelerinin turizme bakışlarını ortaya koyan ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır. Festival planlı olarak tüm paydaşlarla (yerel halk-yerel yönetimler-sivil toplum kuruluşları-üniversite-girişimciler) eşgüdümlü olarak yürütüldüğünde yöre kalkınmasına, altyapı ve üstyapı olanaklarının artırılmasına, yöre imajına pozitif katkı sağlayarak, ilin tanıtımına ve sahip olduğu turizm potansiyelinin değerlendirilmesine katkılar sağlayabilecektir.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın materyali; birincil veri olarak Tunceli'de faaliyet gösteren 17 turizm ve belediye belgeli işletmenin yöneticileri ile gerçekleştirilmiş, yarı yapılandırılmış soru formunda yer alan on bir adet soru ile derinlemesine görüşmelerden oluşmaktadır.

Araştırma, nitel tabanlı bir araştırmadır. Nitel araştırmalarda durumlar, hareketler, düşünce yapıları ve inançlar kaynağında incelenebilmekte ve araştırmacı tarafından anımlandırılabilir. Nitel araştırma araştırmacının yorumuna açık bir yöntemdir. Gözlem, görüşme, döküman analizi nitel araştırma süreçlerindedir. Bu çalışmanın yönteminin ana temeli yarı yapılandırılmış soru formuyla hazırlanmış niteliksel derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler üzerine oturtmaktadır. Görüşme sonuçlarını analiz ederken toplanan verilerin özgün "orijinal formuna mümkün olduğu kadar sadık kalınmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formu Küçük (19)'ün "Kültür Turizmi Kapsamında Yer Alan Festival Etkinliklerinin Yerel Kalkınmaya Katkısı: Uluslararası Beyşehir Göl Festivali Üzerine Bir Araştırma çalışmasında kullanılan mülakat soruları derlenerek oluşturulmuştur. Ayrıca çalışmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla 2010-2014 tarihleri arasında yazarlar tarafından festivale katılım gerçekleştirilmiş ve yerinde gözlem yapılmıştır. Konuya ilişkin detaylı alan yazın taraması yapılmış ve sorularla ilgili turizm akademisyenlerinden görüş alınmıştır.

Verilerin analizinde sorulara verilen yanıtlar temalara ayrılarak gruplandırılmış ve karşılaştırmalı olarak analizleri yapılarak bulgular elde edilmiştir.

Araştırmanın kısıtları; araştırmanın uygulama kısmı 29.05.2015- 25.07.2015 tarihleri arasında gerçekleştirildiğinden, anketin katılımcılarını bu tarihler arasında görevi başında bulunan 17 işletme yöneticisi oluşturmaktadır.

Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Bulgular; araştırmada yer alan turizm işletmeleri yöneticilerine yönlendirilen yarı yapılandırılmış soru formuna verdikleri yanıtlar tablo olarak düzenlenerek değerlendirilmiştir.

Tablo 1: İşletme Adları, Türleri, Faaliyet Süreleri ve Kapasiteleri

İşletme Adı	İşletme Türü	Faaliyet Süresi (yıl)	Kapasitesi
Pertek Termal Otel	Turizm İşletme B.	5	18 oda 36 yatak
Grand Şaroğlu Otel	Turizm İşletme B.	5	67 oda 148 yatak
Royal Demir Otel	Turizm İşletme B.	3	32 oda 64 yatak
Dersim Pansiyon	Turizm İşletme B.	30	18 oda 36 yatak
Yüksel Otel	Belediye Belgeli	35	21 oda 42 yatak
Has Otel	Belediye Belgeli	33	20 oda 33 yatak
Park Otel	Belediye Belgeli	28	7 oda 14 yatak
Huzur Restaurant	Belediye Belgeli	47	60 kişi
Reyna Bi Cafe	Belediye Belgeli	12	200 kişi (kışlık) 350 kişi (yazlık)
Öykü Kafe	Belediye Belgeli	11	70 kişi (kışlık) 120 kişi (yazlık)
Munzur Baba Restaurant	Belediye Belgeli	20	70 kişi (kışlık) 800 kişi (yazlık)
Eylül Kebap Salonu	Belediye Belgeli	15	80 kişi
Elma Patisseri	Belediye Belgeli	20	120 kişi
Konak Ocakbaşı Et Lokantası	Belediye Belgeli	25	90 kişi
Lale Kebap Salonu	Belediye Belgeli	37	70 kişi
Çardak Kebap Salonu	Belediye Belgeli	14	70 kişi
Kuzine Restaurant	Belediye Belgeli	14	120 kişi

Tunceli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden alınan listede ilde faaliyet gösteren turizm işletme ve belediye belgeli 18 işletme yer almaktadır. Bu 18 işletmeden 17'sine ulaşılmıştır.

Tablo 2: Turizm ve Kalkınma İlişkisi Konusundaki Düşünceleri

	Konaklama İşl.	Yiyecek - İçecek İşl.	Toplam
Ekonomik gelişim sağladığı için gelir artışı görülür.	7	10	17
Yerel istihdam artışı sağlar.	7	10	17
Sosyal ve kültürel gelişim sağlar.	7	9	16
Altyapı ve üst yapı olanaklarının gelişimini hızlandırır.	7	7	14
Yerel ürünler daha çok tercih edilir.	7	6	13

Tablo 2.'de görüldüğü üzere, "turizmin yerel kalkınmaya ne gibi etkilerinin olabileceği" konusunda görüşme yapılan 17 turizm işletmesinin tamamı öncelikli olarak ekonomik gelişim sağladığı için gelirlerin artabileceğini ve yerel istihdamda artış sağlanabileceğini ifade etmişlerdir. Diğer önemli etkinin ise yörede sosyal ve kültürel gelişim sağlamasıdır. Ayrıca yöredeki altyapı ve üstyapı olanaklarının gelişiminin hızlanması ve son olarak da yerel ürünlerin tercih edilmesi yöreye sağlanabilecek katkılar olarak görülmektedir.

Tablo 3: Turizm İşletmelerine Göre Tunceli İlinde Turizmin Mevcut Durumu-Yapılan Turizm Faaliyetleri

	Konaklama İşl.	Yiyecek - İçecek İşl.	Toplam
İnanç merkezlerine yapılan geziler	7	10	17
Doğa turizmi kapsamında doğa gezileri	7	9	16
Kültür ve tarih turizmi gezileri	5	7	12
Göl gezintileri ve plaj etkinliği	2	4	6
Av turizmi	2	3	5

Tablo 3'te görüldüğü üzere "Tunceli'de turizminin mevcut durumu" ile ilgili sorulara verilen cevaplarda 17 işletme yöneticisinin tamamı inanç merkezlerine yapılan ziyaretleri ifade etmişlerdir. Munzur Baba ve Düzgün Baba ziyaretleri başta olmak üzere birçok Alevilik inanç merkezine (ziyaret) sahip olan ilde özellikle yaz aylarında hem yurt içinde hem de yurtdışında yaşayan Tuncelililerin de tatil amaçlı gelmesiyle bu alanlara olan talep artmakta yıllık ortalama 100.000'in üzerinde kişi tarafından ziyaret edilmektedir. İşletmelerden 16'sı ikinci olarak Tunceli'nin doğasına, Munzur Vadisi'ne, Gözelerine, Dağlarına, Nehirlerine ve buralarda sunulabilecek turizm aktivitelerine vurgu yapmışlardır. İl kültür ve tarihi değerler bakımından höyükleri, kaleleri, cami ve külliyesi, türbeleriyle, kültürel ve folklorik kaynaklarıyla oldukça önemli ve zengin değerlere ev sahipliği yapmaktadır. İl göl gezileri ve plaj etkinliği açısından Keban Baraj Gölü ve Munzur Suyu başta olmak üzere önemli su kaynaklarına sahiptir. 17 turizm işletmesinden sadece 5'i av turizmine değinmiş olup, Tunceli'de kutsal kabul edilen çengel boynuzlu ve bezüvar isimli dağ keçilerinin avlanmasına karşı çıkmaktadır. Özellikle kaçak avcılık ve güvenlik nedenleriyle son yıllarda avlanma yasaklanmıştır. 2015-2016 döneminde de Tunceli Valiliği tarafından hem dağ keçileri hem de diğer hayvanların avlanılmasını yasaklanmıştır.

Tablo 4: Turizm İşletmelerine Göre Tunceli İlinde Geliştirilebilir Şansı Olan Turizm Çeşitleri

Turizm Çeşitleri	Konaklama İşl.	Yiyecek - İçecek İşl.	Toplam
İnanç Turizmi	7	10	17
Dağcılık	7	8	15
Akarsu Turizmi	5	9	14
Kış Turizmi	6	7	13
Sağlık ve Termal Turizmi	5	8	13
Trekking	4	6	10
Kültür Turizmi	4	6	10
Yayla Turizmi	4	4	8
Botanik Turizmi	3	5	8
Av Turizmi	3	5	8
Sportif Olta Balıkçılığı	2	4	6
Kamp ve Karavan Turizmi	1	3	4
Mağara Turizmi	1	3	4

Tablo 4'te turizm işletmesi yöneticilerinin görüşüne göre Tunceli ilinde geliştirilebilecek turizm çeşitleri yer almaktadır. 17 işletme yöneticisinin tamamı inanç turizmini belirterek ilk sıraya taşımıştır. İkinci olarak dağcılık, üçüncü sırada akarsu turizmi, dördüncü sırada kış- sağlık ve termal turizmi, beşinci sırada trekking ve kültür turizmi, altıncı sırada yayla, botanik ve av turizmi, son sıralarda ise sportif olta balıkçılığı, kamp ve karavan turizmi ile mağara turizmi geliştirilebilecek turizm türleri içerisinde ifade edilmiştir.

Tablo 5: Turistlerin Tunceli İlini Ziyaret Ettikleri Dönemler

Dönem	Konaklama İşl.	Yiyecek - İçecek İşl.	Toplam
Haziran-Temmuz-Ağustos	7	10	17

Görüşmelerde elde edilen verilere göre; Tablo 5'te turistlerin Tunceli'ye geliş zamanları yer almaktadır. Turizm işletme yöneticilerinin tamamı turistlerin en çok Haziran-Temmuz-Ağustos aylarında Tunceli'yi ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya göre yoğunluğun en fazla yaşandığı aylardan biri de festivalin düzenlendiği zamana denk gelmektedir. Hem il dışında, hem de yurtdışında yaşayan Tuncelilerin bu dönemde ili ziyaret ettikleri ifade edilmiştir.

Tablo 6-A: Tunceli İlinin Turistlerin Beklentilerini Karşılatabilme Olanığı

	Konaklama İşl.	Yiyecek - İçecek İşl.	Toplam
Yeterli	-	-	-
Kısmen Yeterli	3	2	5
Yetersiz	4	8	12

Tablo 6-A'da Tunceli ilinin turistlerin beklentilerini karşılayabilme olanığı ile ilgili sorulan soruya, turizm işletme yöneticilerinin 12'si yetersiz, 5'i ise kısmen yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 6-B: Tunceli İlinin Turistlerin Beklentilerini Karşılatabilmesi İçin Sunulan Öneriler

	Konaklama İşl.	Yiyecek - İçecek İşl.	Toplam
Altyapı olanakları geliştirilmeli	7	9	16
Konaklama işletmeleri hem sayı, hem de kalite açısından geliştirilmeli	7	9	16
Otopark alanları geliştirilmeli	4	6	10
Yeme-içme işletmeleri çeşitlendirilmeli ve geliştirilmeli	4	5	9

Tablo 6-B'de yer alan Tunceli ilinin turistlerin beklentilerini karşılayabilmesi için turizm işletme yöneticileri tarafından sunulan önerilerde 16 turizm işletme yöneticisi altyapı olanakları ile konaklama işletmelerinin hem sayı hem de kalite açısından geliştirilmesi gerekliliğini ilk öneri olarak sunmuşlardır. Özellikle festival dönemi başta olmak üzere, yaz dönemlerinde artan turist hareketliliğine paralel olarak otopark alanlarının geliştirilmesi (10 işletme yöneticisi) ve yeme-içme işletmelerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi (9 işletme yöneticisi) sunulan öneriler arasında yerini almıştır.

Tablo 7: Turizm Çalışmalarında Yer Alması Gerektiği Düşünülen Paydaşlar

	Konaklama İşl.	Yiyecek - İçecek İşl.	Toplam
Kamu	7	9	16
Belediye	7	8	15
Yerel Halk	5	8	13
Sivil Toplum Kuruluşları	5	6	11

Tablo 7'de yer alan Tunceli ilinde yürütülen ve/veya yürütülecek turizm çalışmalarında yer alması gereken paydaşlarla ilgili olarak "Kamu" 16 işletme yöneticisi tarafından ilk sırada ifade edilmiştir. "Belediye" ikinci sırada (15 işletme yöneticisi), "Yerel Halk" üçüncü sırada (13 işletme yöneticisi) ve "Sivil Toplum Kuruluşları" dördüncü sırada (11 işletme yöneticisi) ifade edilmiştir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki, bir yörede turizmin geliştirilebilmesi ve kalkınmada itici güç oluşturabilmesi için yerel halkın turizm faaliyetlerini desteklemesi ön koşuldur. Tunceli ilinin kalkınmasında yerel halkın turizm çalışmalarına katılımlarının sağlanması arzulanan turizm gelişimi için en önemli faktörlerden birini oluşturmaktadır. Elbette ki tüm paydaşların katılımı ve desteğiyle gerçekleştirilen planlı turizm gelişimi yöre kalkınmasına olumlu katkılar sağlayabilecektir.

Tablo 8: Turizm Gelişimine Yönelik Yapılması Gerektiğini Düşündükleri Çalışmalar

	Konaklama İşl.	Yiyecek - İçecek İşl.	Toplam
Altyapı ve üstyapı olanakları günün şartlarına uygun hale getirilmeli	7	10	17
Tunceli imajı güçlü hale getirilmeli	5	10	15
Turlar geliştirilmeli ve artırılmalı	6	7	13
Sit alanları, arkeolojik alanlarla ilgili düzenlemeler	5	4	9
Ziyaret merkezlerine ulaşım imkanları geliştirilmeli	3	6	9
Konaklama işletmeleri fiyat ve sınıf bakımından geliştirilmeli ve çeşitlendirilmeli	2	6	8
Yurtdışı ve yurtiçi tanıtımlar artırılmalı	3	5	8
Kamu ve özel sektör turizm yatırımları artırılmalı	3	4	7
Turizm bürosu kurulmalı	1	5	6

Tablo 8'de turizm gelişimine yönelik yapılması gereken çalışmalar neler olabilir? sorusuna işletme yöneticilerinin tamamı ilk olarak altyapı ve üstyapı yatırımlarının günün şartlarına uygun hale getirilmesinin gerekliliğini ifade etmişlerdir. İşletme yöneticilerinin özellikle belirttikleri bir diğer husus ise, ilin şiddet ve terör olaylarıyla ulusal basında gündeme gelmesinin getirdiği negatif imajın, pozitif hale getirilmesi gerekliliğidir (15 yönetici). Yörenin doğu illerini kapsayan tur güzergahları içerisine alınması ve mevcut turların da; hem sayı hem de süre açısından artırılmasının

önemli olduğunu belirtmişlerdir (9 yönetici). Alevilik inanç merkezlerine, ziyaret yerlerine ulaşım imkanlarının artırılarak, gerekli çevre düzenlemelerinin (yeme-içme tesisleri, tuvalet vb.) en kısa sürede yapılarak, hizmete girmesi gerektiği ifade edilmiştir (9 yönetici).

Tablo 9: Munzur Doğa ve Kültür Festivalinin Turizm İşletmelerine Katkıları

	Konaklama İşl.	Yiyecek-İçecek İşl.	Toplam
Festival döneminde tam kapasite çalışıyoruz	7	10	17
Gelirlerde önemli oranda artışlar oluyor	7	10	17
İşletmenin tanıtımına katkı sağlıyor	7	4	11

Tablo 9'da "Munzur Doğa ve Kültür Festivali'nin turizm işletmelerine katkıları nelerdir" sorusuna verilen cevaplar tablolaştırılmıştır. İşletmelerin tamamı festival boyunca tam kapasite çalıştıklarını; konaklama işletmelerinde %100 doluluğa ulaşıldığını, yeme-içme işletmelerinde ise zaman zaman tüm taleplere cevap veremedikleri, aşırı yoğunluk yaşandığı belirtilmiştir. Festival boyunca elde ettikleri gelirlerde önemli oranlarda artışlar olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca 11 işletme yöneticisi işletmelerinin tanıtımına katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Tablo 10: Turizm İşletmelerinin Munzur Doğa ve Kültür Festivaline Yönelik Değerlendirmeleri ve Önerileri

	Konaklama İşl.	Yiyecek-İçecek İşl.	Toplam
Çevre ve doğal güzelliklerin zarar görmemesi için gerekli tedbirler alınmalı	7	10	17
Festival dönemi çok kalabalık oluyor, ilin nüfusu neredeyse iki katına çıkıyor	7	10	17
Yöre kültürü, yöreye has değerlere daha fazla vurgu yapılmalı	3	7	10
Yerel halk bilinçlendirilmeli	1	6	7
Yöresel ürünler ön plana çıkartılmalı	3	3	6
Otopark alanlarının oluşturulması festival trafiğinin rahatlaması bakımından önemlidir	2	4	6
Festival yörenin tanıtımı için iyi fakat süresi kısa	1	-	1

Tablo 10'da turizm işletmesi yöneticilerinin Munzur Doğa ve Kültür Festivaline yönelik değerlendirme ve önerileri yer almaktadır. 17 turizm işletme yönetici ilk sırada çevre ve doğal güzelliklerin zarar görmemesi için gerekli tedbirlerin alınması gerektiğine ve festival döneminde nüfusun neredeyse iki katına çıkmasından kaynaklanan taşıma kapasitesi sorununa vurgu yapmaktadırlar. 10 işletme yöneticisi yöre kültürü ve yöreye has değerlere daha fazla vurgu yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. 7 işletme yöneticisi yerel halkın eğitilmesi, turizm konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini, 6 işletme yöneticisi yöresel ürünlerin ön plana çıkartılması ve otopark alanlarının düzenlenmesi gerektiğini

ifade etmişlerdir. 1 yönetici festivalin yöre tanıtımı için iyi ama süresi kısa ifadesinde bulunmuştur.

Tablo 11: Gerçekleştirilen Turistik Faaliyetlerin Yerel Kalkınmaya Katkısını Artırmak İçin Yapılması Gerekenler Üzerine Öneriler

	Konaklama İşl.	Yiyecek-İçecek İşl.	Toplam
Yöredeki herkes turizm konusunda bilinçlendirilmeli	6	10	16
Altyapı ve üstyapı olanakları geliştirilmeli	5	9	14
Sosyal etkinliklerin yapılabileceği alanlar turist beklentilerine uygun geliştirilmeli	4	9	13
Yiyecek içecek işletmeleri çeşitlendirilmeli ve var olan yiyecek içecek işletmelerinin hijyenik kurallara uygunluğu denetlenmeli	3	5	8
Yöreye ait yerel ürünler geliştirilerek turistik ürüne dönüştürülmeli	2	3	5

Tablo 11'de gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin yerel kalkınmaya katkısını artırmak için yapılması gerekenler üzerine öneriler yer almaktadır. Turizm işletme yöneticilerinin 16'sının öncelikli olarak dikkat çektikleri ilk konu yörede yaşayan herkesin turizm konusunda bilinçlendirilmesi gerektiği noktasıdır. 14 yönetici altyapı ve üstyapı olanaklarının geliştirilmesi hususuna vurgu yapmışlardır. 13 yönetici sosyal etkinliklerin yapılabileceği alanların turist istek ve beklentilerine uygun hale getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Akabinde yiyecek içecek işletmelerinin çeşitlendirilmesi ve var olan işletmelerin hijyenik kurallara uygunluğunun denetlenmesi (8 işletme) gerektiğini belirtmişlerdir. Yerel kalkınmada önemli bir unsur olan yöreye özgü yerel ürünlerin turistik ürünlere dönüştürülmesi ise 5 işletme yöneticisi tarafından ifade edilmiştir. Tunceli ilinin balı, peyniri, dut pekmezi, yöreye özgü sarımsağı ile ilgili her ne kadar tanıtım çalışmaları yürütülüyor olsa da ticari ürüne dönüştürülme noktasında çabalar şu an için yetersiz görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tunceli Munzur Doğa ve Kültür Festivali'nin gelenekselleşmiş ve yöre halkı tarafından kabul görmüş olması, 2000'den beri düzenlenen en geniş katılımlı festival olması hem festivalin daha verimli olması, hem de yöre turizmine ve kalkınmasına olası katkısından dolayı araştırma konusu yapılmıştır. Festivale hem çevre illerden, hem de gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yaşayan Tunceliler tarafından yoğun bir katılım söz konusudur. Festival döneminde il genelinde yaşanan turizm hareketliliği; sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan ile canlılık getirmektedir.

Festivaller gibi yerel etkinliklerin yöreye kazanımları düşünüldüğünde kalkınma hamlelerinde arzu edilen seviyeye ulaşamamış Tunceli'de yapılan yerel etkinliklerin yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve teşvik edilmesi, hem yöre turizmine hem de yerel kalkınmaya katkı sağlayabilme potansiyeli taşımaktadır. Turizm işletme yöneticileri ile yapılan görüşmeler neticesinde; ilin turizm açısından önemli

bir potansiyel taşıdığı anlaşılmaktadır. İnanç turizmi başta olmak üzere, doğa yürüyüşleri, rafting vb. su sporları, dağcılık, doğa turizmi, kültür turizmi, termal turizm vb. turizm türleri için potansiyelin varlığı işletme yöneticilerince ifade edilmektedir.

İlin yıllardır şiddet ve terör olaylarıyla anılmasından negatif imajını pozitive çevirebilmede uygulanabilecek önemli stratejilerden biri de yöreyi ziyarete teşvik edecek festivali bir tanıtım aracı olarak seçmek olacaktır. Yerel yöneticilerin; gerek uluslararası ölçekte, gerekse ulusal ölçekte yazarları, gazetecileri, sanatçıları ve toplumda söz sahibi olan kesimleri festivale davet etmeleri ve katılımlarını sağlamaları yöre tanıtımı açısından önemli katkılar sunacaktır. Festival programı Belediye web sayfasından ve de diğer sosyal medya platformlarıyla her ne kadar duyuruluyorsa da, hem yurt içi hem yurtdışındaki dernekler ve yazılı-görsel basın aracılığıyla da daha geniş kitlelere duyurulması sağlanmalıdır.

Festivalin beklenen yöresel katkılara ulaşabilmesi için festivalin düzenlenmesi sırasında ve de etkinlikler boyunca yerel halkın, yerel yönetimlerin, ildeki tüm kurumların, sivil toplum kuruluşlarının, girişimcilerin görüş ve destekleri alınmalı, ortak kararlarla hem festivale katılımları hem de destekleri sağlanmalıdır.

Tunceli’de üretilen peynir, bal, pekmez ve sarımsak gibi ürünlerin teşhir edileceği stantlar açılmalıdır. Sanat sokağında sadece kitap, resim sergisi gibi sanatsal etkinliklerle ilgili stantlar açılmalıdır.

Özellikle festival döneminde nüfusun neredeyse iki katına çıktığı Tunceli ilinde konaklama olanaklarının gözden geçirilmesi ve çeşitlendirilmesi, altyapının da taşıma kapasitesi dikkate alınarak yeniden planlanması yöre turizminin gelişimine katkı sağlayacaktır.

Festival boyunca merkez ilçe ve Tunceli’ye bağlı diğer ilçelerde son yıllarda yapılan bisiklet turlarına ilaveten, dağcılık, su sporları, doğa yürüyüşleri, kaplıcalardan yararlanma gibi etkinliklerin de belirli bir plan dahilinde sunulması yöreye önemli katkılar sağlayacaktır. Yöreye özgü kültürün yansıtıldığı mekanlar oluşturularak, düzenlenecek “Tunceli Gecesi” gibi etkinliklerle; yöre mutfağından ürünlerin sunulduğu, yöre el sanatlarının sergilendiği, halk oyunlarının oynadığı, türkülerin ve yöresel efsanelerin dillendirildiği bir geceyle hem ziyaretçilere yöre kültürü tanıtılmış olacak, hem de unutulmaya yüz tutmuş bu değerlerin gelecek nesillere aktarılması sağlanacaktır.

Ayrıca festival süresince gerçekleştirilen etkinliklerde sunumların birden fazla dilde yapılması yöreye gelen turistlerin beklentilerini karşılama açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- [1] Allen, J., William, O., Rob, H., & Ian, M. (2011). *Festival and Special Event Management* (5th b.). Milton, Australia: John Wiley & Sons Australia Ltd.
- [2] Anonymous (2002). *Local Economic Development*. The World Bank.
- [3] Apaydın, F. (2011). *Şehir Pazarlaması*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- [4] Atak, O. (2009). *Türk Turizminin Tanıtımında Festivallerin Yeri ve Önemi: Antalya Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- [5] Bahar, O., & Kozak, M. (2006). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [6] Bilgili, B., Yağmur, Ö., & Yazarkan, H. (2012). *Turistik Ürün Olarak Festivallerin Etkinlik ve Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Erzurum-OltuKırdağ Festivali Örneği)*.

Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2), 117-124.

[7] Boekel, G. V., & Logtestijn, M. V. (2002). *Applying the Comprehensive LED Approach: The Case of Mozambique*. Geneva Switzerland: Cooperative Branch International Labour Office.

[8] Çakıcı, C., & Gülser, Y. (2012). 2013 Akdeniz Oyunları Bağlamında Spor Etkinlikleri ve Olası Etkileri. 1. *Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu* (s. 2-15). Adana: <http://astd.org.tr/uploads/files/Bildiri%20ve%20Sunumlar.pdf> (Erişim Tarihi 05.08.2015).

[9] Darıcı, B. (2007). Yerel Kalkınmada Küresel Yaklaşımlar ve Türkiye’nin Konumu. *Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 215-221.

[10] Dredge, D., & Michelle, W. (2011). Event Tourism-Governance And The Public Sphere. *Journal of Sustainable Tourism*, 4-5(19), 479-499.

[11] Durmaz, U. (2014). Festivallerin Yerel Kültüre ve Halkbilim Ürünlerine Etkisi Üzerine Bir İnceleme: Gönen Ulusal Oya ve Çeyiz Festivali. 2. *Genç Akademisyenler Sempozyumu*. Ankara.

[12] Ekin, Y. (2011). *Etkinlik Turizmi Kapsamında Festivaller ve Antalya Altın Portakal Film Festivali’nin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri Konulu Bir Araştırma*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

[13] FKA. (2011). *Tunceli Yatırım Fırsatları*. Fırat Kalkınma Ajansı.

[14] Gül, K., & Erdem, B. (2013). Yerel Festivallerin Etkinliğine Bağlı Ziyaretçi Kazanımları: Sındırgı Yağcıbedir Festivali Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 213-239.

[15] Inskip, E. (1991). *Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Approach*. New York: Van Nostrand.

[16] Karagöz, D. (2006). *Etkinlik Turizmi ve Etkinlik Turizmi Bağlamında Yabancı Ziyaretçi Harcamalarının Ekonomiye Etkisi: Formula 1 2005 Türkiye Grand Prix Örneği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

[17] Kızılırmak, İ. (2006). Türkiye’de Düzenlenen Yerel Etkinliklerin Turistik Çekicilik Olarak Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*(15), 181-196.

[18] Kömürçü, G. B. (2013). *Etkinlik Turizmi Çeşidi Olarak Festivaller: Bozcaada Yere Tatlar Festivali Örneği*. Çanakkale: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

[19] Küçük, M. (2013). Kültür Turizmi Kapsamında Yer Alan Festival Etkinliklerinin Yerel Kalkınmaya Etkisi: Uluslararası Beyşehir Göl Festivali Üzerine Bir Araştırma. *Ulusal KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu* (s. 1-13). Konya: <http://unikop.org/makale/KS13-4-02.pdf>. (Erişim Tarihi 01.09.2015)

[20] Küçük, M., & Güneş, G. (2013). Yerel Kalkınmada Bir Etken Olarak Turizm: Yerel Sivil Toplum Kuruluşlarının Görüşleri. *Çağdaş yerel Yönetimler*, 22(4), 23-50.

[21] Litvin, S., & Fetter, E. (2006). Can a Festival be too Successful? A Review of Spoleto. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 18(1), 41-49.

[22] Özgürel, G. (2012). *Tunceli ilinin Kalkınmasında Turizmin Değerlendirilmesi: Yerel Kurum Yöneticileri Boyutuyla Bir Araştırma*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

[23] Stella, K. (2011). *Kültür Festivalleri: Genel Bir Bakış*. (İ. F. Der. Serhan Ada, Dü.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

[24] Tekeli, İ. (2002). *Sivil Toplum Kuruluşları, Yerleşme ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

[25] Tunçsiper, B., & Yılmaz, G. (2009). Yerel Ekonomik Kalkınma Sürecine Turizm Sektörünün Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*(24), 53-64.

[26] www.tunceli.bel.tr. (2015). *Duyuru*. Tunceli: <http://www.tunceli.bel.tr/duyuru.aspx?duyuruId=13&lang=3>. (Erişim Tarihi 02.08.2015)

[27] www.tunceli.edu.tr. (2014). *DAP Bölgesi Çalıştayı*. Tunceli Üniversitesi. http://www.tunceli.edu.tr/haberler/haber_336.html. (Erişim Tarihi 06.09.2015)

[28] www.tuncelikulturturizm.gov.tr. (2015). Tunceli: <http://www.tuncelikulturturizm.gov.tr/TR,57348/yerel-etkinlikler.html>. (Erişim Tarihi 09.08.2015).